



در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۳۲ قوانین بازدارنده

۳۴ جایگاه امروز، چشم‌انداز فردا

یارانه‌های انرژی

خوب و بد هدفمندسازی

دیدگاه مهندس حسن منتظر تربتی، مدیر هماهنگی و نظارت بر تولید، توزیع و انتقال گاز به بحث یارانه‌های انرژی در ایران

به طور معمول، یارانه به پرداخت‌هایی گفته می‌شود که از طرف دولت در راستای حمایت از اقشار کم‌درآمد و به منظور بهبود توزیع درآمد، به صورت نقدی و یا جنسی به مصرف‌کنندگان (خانوارها) و تولیدکنندگان کالاها صورت می‌پذیرد. این پرداخت‌ها می‌توانند به صورت مستقیم و نقدی و یا به صورت کالابریک به خانواده‌های کم‌درآمد (خانوارهای هدف) پرداخت شوند و یا به صورت غیرمستقیم، با تعیین قیمت یک کالا به میزانی پایین‌تر از قیمت واقعی جامعه توزیع شوند.

بر این اساس دو نکته در بحث یارانه‌ها حایز اهمیت است: اول این که یارانه‌ها باید در جهت حل مشکل اقشار کم‌درآمد جامعه ارایه شوند و نکته دیگر این که این یارانه‌ها می‌بایست به اصلاح توزیع درآمدها منجر گردند. اکنون با این پیش‌درآمد، می‌توان به بحث هدفمندسازی یارانه‌های انرژی در کشور پرداخت. در وهله اول توجه به این مسأله ضروری است که حتی اگر انرژی و فرآورده‌های نفتی به قیمت تمام شده در کشور عرضه شوند و دولت هیچ‌گونه یارانه مستقیمی را در این رابطه پرداخت نکند، از این جهت که کشورمان یک کشور تولیدکننده نفت و گاز است و مصرف آن نیز به قیمت تمام شده است، در نتیجه، باعث کاهش درآمدهای دولت می‌شود، لذا به صورت غیرمستقیم، انرژی در زمره کالاهای یارانه‌ای قرار می‌گیرد. حال اگر در برخی موارد، دولت کالایی همچون بنزین و گازوییل

را به قیمت گران‌تر تهیه نموده و با قیمت پایین‌تر توزیع کند، یارانه‌ای بودن کالای مزبور بیشتر متجلی خواهد شد. در این راستا باید اشاره کرد که روش هدفمند کردن یارانه کالاهای اساسی با روش هدفمندسازی یارانه‌های انرژی متفاوت است.

یارانه‌های انرژی، از نظر توزیع درآمد و کمک به اقشار کم‌درآمد، مانند یارانه کالاهای اساسی نمی‌باشند و به طور معمول، شامل مصرف‌کنندگانی می‌شوند که از امکانات بیشتر - مثلاً تعداد خودروی بیشتر - برخوردار هستند. البته گفتنی است که یارانه‌های بخش انرژی تا حدودی به لحاظ کاهش هزینه حمل‌ونقل و کاهش قیمت تمام شده کالاهای داخلی، می‌توانند به طور غیرمستقیم، تا حدی به نفع اقشار کم‌درآمد هم باشند، اما سهم آنها نسبت به اقشار پردرآمد بسیار ناچیز خواهد بود. بنابراین هدفمند کردن یارانه‌ها - به ویژه در بخش انرژی - ضرورتی است که هرچه بیشتر به تعویق افتد، اجرای آن سخت‌تر و موانع پیش‌روی آن در زمان اجرا بیشتر خواهد شد.

هدفمندسازی یارانه‌ها، مزیت‌هایی دارند که با اجرای آن می‌توان به این مزیت‌ها دست یافت. از مهمترین مزایای هدفمندسازی یارانه‌های انرژی، ایجاد بستری مناسب برای جذب سرمایه‌گذاری در بخش تولید انرژی می‌باشد. همچنین علاوه بر آن، کاهش میزان مصرف و ضریب شدت انرژی، از دیگر مزایای هدفمندسازی یارانه‌ها می‌باشند. در حال

حاضر، عمده تولید انرژی کشور، توسط دولت انجام می‌شود و بخش خصوصی فقط در بخشی از تولیدات برق - آن هم به صورت حق‌العمل کاری - حضور دارد. بدون حذف یارانه‌های بخش انرژی، نمی‌توان انتظار بیشتری از بخش خصوصی داشت.

همچنین در شرایط فعلی، به دلیل ارزان بودن قیمت انرژی در کشور، مصرف انرژی در ایران، بیش از حد بالا است و در واقع بخش عمده‌ای از آن هدر می‌رود. این موضوع در بخش دولتی نیز قابل مشاهده می‌باشد. در حال حاضر حدود ۳۰ درصد از گاز تولیدی و مقدار زیادی گازوییل و نفت کوره در نیروگاه‌های کشور - که متأسفانه از بازدهی مناسبی هم برخوردار نیستند - به مصرف می‌رسد. همچنین در بسیاری از پروژه‌های صنعتی بخش خصوصی نیز به دلیل پایین بودن قیمت انرژی از دستگاه‌ها و تجهیزاتی استفاده می‌شود که از بازدهی انرژی مطلوبی برخوردار نمی‌باشند. در صورت افزایش قیمت انرژی، پیش‌بینی می‌شود که مصارف انرژی خانوارها نیز بدون آن که به مطلوبیت آنها لطمه‌ای وارد شود، به میزان حداقل ۱۰ درصد در کوتاه‌مدت و به مقادیر بیشتری نیز در بلندمدت - از طریق تغییر زیرساخت‌های معماری و تجهیزات ساختمانی - کاهش یابد.

اما در رابطه با آزادسازی قیمت انرژی در کشور، چند نگرانی عمده وجود دارد. دیدگاه قیمت‌گذاری حامل‌های انرژی بر مبنای قیمت‌های جهانی و منطقه‌ای در رابطه با همه حامل‌های انرژی موضوعیت ندارد و این موضوع، فقط در رابطه با نفت خام و فرآورده‌های خاصی از قبیل بنزین، نفت سفید و نفت گاز می‌تواند مصداق داشته باشد. در رابطه با سایر حامل‌های انرژی - به ویژه گاز و برق - تعیین قیمت عمدتاً تابع هزینه‌های تولید، مزیت و فرصت‌های منطقه‌ای است. به عنوان مثال، قیمت گاز در داخل کشور را نمی‌توان به راحتی بر اساس قیمت موجود در کشورهای همسایه و یا کشورهای اروپایی تعیین نمود،

بلکه قیمت آن می‌تواند ترکیبی از هزینه‌های تمام شده، هزینه سوخت‌های جایگزین، قیمت معادل گاز در مرزهای وارداتی و صادراتی و فرصت‌های مختلفی از جمله تزریق گاز به مخازن نفتی، تبدیل به مواد با ارزش افزوده بیشتر و مواردی از این قبیل باشد که پیش روی مصارف گاز کشور قرار دارد.

اگرچه تفاوت فاحش قیمت‌های داخلی انرژی با قیمت‌های منطقه‌ای و جهانی، به افزایش قاچاق منجر شده و عاملی فسادآور در کشور تلقی می‌شود، اما باید به این نکته توجه داشت که آزادسازی قیمت نیز می‌تواند اثرات تورمی زیان‌باری را در پی داشته باشد. لذا بیم آن می‌رود که قبل از بروز مزایای این طرح، تحمیل فشارهای ناشی از معایب آن بر اقتصاد کشور، قشرهای آسیب‌پذیر را دچار لطمات جبران‌ناپذیری نماید. لذا اجرای این طرح، دقت فراوانی را می‌طلبد.

یکی دیگر از نگرانی‌های اجرای طرح هدفمندی یارانه‌های انرژی، فشاری است که به صنایع کوچک تحمیل خواهد کرد. بدین ترتیب بیم آن می‌رود که بسیاری از کارگاه‌ها و صنایع کوچک - که تاب پرداخت افزایش هزینه‌های انرژی را ندارند - تعطیل شده و تولید خود را متوقف نمایند. در این رابطه، عمده مشکلات ناشی از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها عبارتند از: افزایش هزینه‌های خانوار، افزایش هزینه دولت، تشدید تورم و افزایش وابستگی اقتصاد کشور به نوسانات قیمت نفت.

چنانچه اجرای این طرح با دقت انجام نپذیرد، اثرات زیان‌باری بر معیشت اقشار مختلف مردم - به ویژه اقشار آسیب‌پذیر - و همچنین بر صنایع کوچک برجای خواهد گذاشت. در همین راستا و برای پیشگیری از بروز چنین آثار زیان‌باری، روش‌های متعادل‌تر ذیل پیشنهاد می‌شود:

افزایش تدریجی قیمت‌ها

یکی از راه‌های مهار و کنترل اثرات تورمی حذف یارانه‌ها، افزایش تدریجی قیمت‌ها است. البته در این رابطه تجربه خوبی در سال‌های گذشته وجود نداشته است و عملاً در رابطه با افزایش تدریجی قیمت بنزین به گونه‌ای عمل شد که با توجه به نرخ تورم کشور، نه تنها قیمت آن روند افزایشی نداشت، بلکه حتی قیمت واقعی این حامل انرژی، هر ساله از سال قبل کمتر بود. بنابراین در رابطه با افزایش تدریجی قیمت‌ها می‌توان در بازه زمانی معین - حداکثر ۳ تا ۵ سال - قیمت انرژی را به قیمت‌های واقعی نزدیک کرد.

توزیع هدفمند منابع حاصل از حذف یارانه‌ها

یکی از راه‌های کاهش و تعدیل فشار ناشی از افزایش قیمت‌ها بر اقشار آسیب‌پذیر و البته تولیدکنندگان، توزیع متناسب کلیه درآمدها و منابع حاصل از حذف یارانه‌ها است که این امر، باید با مکانیزمی مناسب، بین اقشار و دهک‌های کم‌درآمد و تولیدکنندگانی که به دلیل افزایش قیمت‌ها دچار بحران

می‌شوند صورت گیرد.

البته لازم است پیش از اجرای طرح هدفمندی‌سازی یارانه‌ها، این باور بین توده‌های مختلف مردم شکل بگیرد که هدف اولیه از حذف یارانه‌ها، کسب درآمد برای دولت نیست، بلکه انگیزه قوی اجرای این طرح، توزیع عادلانه درآمد و کمک به اقشار کم‌درآمد

موانع کارآفرینی در کشور

قوانین بازدارنده

جامعه می‌باشد. به هر حال با توجه به مسایلی که مطرح شد، طرح هدفمند شدن یارانه‌ها - به ویژه در رابطه با انرژی - از ضروریاتی است که البته اقتضات خاص خود را دارد و اجرای درست، دقیق و منطقی این طرح، همت و ویژه و کارشناسانه دولت، مجلس و مردم را می‌طلبد. ■

نگاه دکتر علی‌الله همدانی به موانع و مشکلات پیش روی کارآفرینان به ویژه از لحاظ قوانین و مقررات

کارآفرینان مانع ایجاد کنند. پس در ابتدا به یک رشته از قوانین و مقررات اشاره می‌کنیم که عملاً این مشکلات را ایجاد می‌نمایند.

قوانین دست و پاگیر

قوانین و مقررات بحث برانگیز شامل قوانین جاری بوده که از مدت‌ها قبل به مرحله اجرا درآمده است. از آن جمله قوانین کار، تأمین اجتماعی، شوراها، اسلامی، مالیات، سرمایه‌گذاری و مقررات پولی و بانکی می‌باشند که به صورت مختصر به قوانین و مقررات مذکور اشاره می‌کنیم.

۱) قانون کار: قانون کار نقشی اساسی در تنظیم روابط کار، ایجاد فضای مطلوب کسب‌وکار، تولید بهینه و افزایش بهره‌وری به عهده دارد که برای نیل به اهداف فوق، باید از یک سو سرمایه را حفظ کند و در جهت سودآوری سوق دهد و از سوی دیگر حفظ عزت و کرامت انسانی کارگران را مورد توجه قرار داده و زمینه بهبود شرایط کار و زندگی آنان را فراهم



کشورهای جهان با استفاده از خلاقیت‌ها، ابتکارات و نوآوری‌های خویش پای پیش می‌نهند کارآفرینان هستند که می‌توانند نقش عمده‌ای را در پیشرفت اقتصاد کشور ایفا کنند. تردیدی نیست که بهره‌مندی از ابتکارات و نوآوری کارآفرینان که تعداد این گروه در میان جوانان کم نیست می‌تواند نقش مهمی را در زمینه تولید اقتصادی و رفع تنگناهای کشور ایفا نماید.

آورد. ولی قانون کار جمهوری اسلامی ایران در چنان شرایطی تنظیم و تصویب گردیده است که نه تنها نیل به اهداف فوق را میسر نساخته بلکه موانع و مشکلاتی در مسیر کارآفرینان ایجاد نموده است. این موانع عبارتند از:

- عدم امکان اعمال مدیریت در زمینه‌های مرتبط با تغییر شرایط حقوقی در مالکیت واحد تولیدی، تغییر در شرایط کار، فسخ قرارداد کار، تعلیق کار و الزام بازگشت به کار کارگر، الزامات و مسؤولیت‌های کارفرما و امثال آن
- کاهش مدت کار با توجه به میزان تعطیلات و مرخصی‌ها

● افزایش هزینه نیروی انسانی به لحاظ

بدین ترتیب، کارآفرینان گروهی فعال هستند که با سرمایه اندک به میدان می‌آیند و قصد دارند مشکلات فراروی اقتصاد کشور را از میان بردارند. این افراد اگرچه سرمایه قابل توجهی ندارند لیکن کوله باری از امید، کوشش و فعالیت، ابتکار و نوآوری و خطرپذیری را به همراه دارند.

با توجه به چنین شرایطی باید راه را برای فعالیت چنین گروه فعال و علاقمندی هموار کرد و موانع موجود در مسیر آنان را مرتفع ساخت. برای نیل به این هدف، شرایط ایجاد می‌کند این موانع و مشکلات شناخته شده و زمینه‌های فکری و سنتی آن مشخص گردد. بدیهی است موانع و مشکلات جنبه‌های مختلفی دارند و در زمینه‌های گوناگونی می‌توانند برای فعالیت